

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

X. évfolyam. 111. szám
2006. május

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,,”
(*Vörösmarty Mihály*)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a
Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Részletek Narekaci Szent Gergely imájából

„...Könyörgünk Hozzád egész lelkünkéből...”

„... És mivel a Szentháromság személyeinek egyike feláldozta magát, s a másik elfogadta az áldozatot, és tetszését találta Egyszülött Fiának kibékítésében az Ő vére által. Ő hallgass meg minket Te is, minket, akik Hozzád könyörgünk, készíts elő minket is, mint drága hajlékaidat tökéletes előkészítésed által, és tégy méltókká a mennyei Bárány lakomájának élvezésére, és az Ő magunkhoz vételére a kárhozat veszélye nélkül, s add, hogy ez a szent manna eszközölje bennünk a halhatatlanságot és az új megváltás életét...”

Az Atya elfogadta a Fiúisten keresztáldozatát, és ez az áldozat jelenvaló köztünk, és táplál minket, mint a manna táplált az Ószövetségben. Az örökkévalóság zálogául vesszük, de nem lehetünk a Szentlélek segítségével nélkül, ezért könyörgünk.

Dr. Sasvári László

* * *

Lapunk az interneten: www.magyar-orm.axelero.hu honlapon olvasható
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu • magyar.ormeny@t-online.hu

* * *

Körmendy Zsuzsanna

Megbízhatatlanok
Kilencvenegy éve kezdődött meg az örmény népirtás
1. rész

Néhány héttel ezelőtt az egyik tévécsatornán bemutattak egy filmet *Atom Egoyan* kanadai örmény rendezőről. Egoyan filmjeit az egész világon ismerik; leghíresebb alkotását ne is keressük a magyar mozikban, mert nem játsszák: az *Ararát* című munkája ugyanis az örmény népirtásról szól, és mint tudjuk, a népirtások nem egyformák. Ha egyszerűen kellene megmagyaráznom: a genocídiumok közötti fő különbség abban van, hogy az egyikről naponta, a másiktól havonta, a harmadiktól évente hallani, a negyediket pedig csak a történészek tartják számon.

A világszerte ismert rendező a róla készült filmben - amelyet a magyar televízióban természetesen nem követett játékfilm-bemutató - elmondta, hogy szándékosan választott főszereplőnek egy török fiút az örmény népirtást fölelevenítő *Ararát*ban. Ezzel is hangsúlyozni kívánta, nem azért készítette el filmjét, hogy megbélyegezze a mai törököket. És nem akar rálicitálni semmilyen népirtásra sem: Egoyan egyszerűen el akar beszélni egy történetet, el akarja mondani, mi történt népével a XX. század elején. Hogyan történhetett meg, hogy egymillió-kétszázezer (más kutatók szerint egymillió-ötszázezer) örményt alig több mint egy év alatt lemészároltak vagy éhenhalásra ítélték a szíriai sivatagban.

Egoyan, úgy tűnik, felelőtlen művész, aki képtelen volt filmjének készítése közben tekintetbe venni, hogy Törökország szeretne belépni az Európai Unióba, ezért számára kifejezetten előnytelen, ha egyesek pizkálgatják múltbéli felelősségét az örmények kiirtásában. Igaz, a rendező nyolcvanöt évvel a történetet követően, állítólag vadonatúj évezredben készítette el filmjét, amelyet 2002-ben mutattak be. Ekkor ugyan a törökök előtt még egy sor európai ország várakozott a csatlakozásra, de azért a török érzékenységet Egoyannak illetet volna tekintetbe vennie. Igazi művészbárdolatlanság az uniós csatlakozásának küszöbén toporgó ország orra alá dörgölni egy népirtást. Hiszen oly régen történt mindez. Ám ha valaki netán arra a következtetésre jutna, hogy ki emlékszik már az örményekre, annak eláruljuk: Hitler szó szerint ezt kérdezte, amikor tervbe vette a zsidók kiirtását - úgyhogy jobb lesz Európának mással érvelnie. Bizony, egy-egy uniós álláspontnak időnként érdekes árnyalatokat kölcsönöz a történelem.

Egoyan filmje amúgy Oscar-díj-esélyes volt, de aki már látott Oscar-díj-átadó ünnepséget, s akár a televízió képernyőjén keresztül megérezte a léghörét, az mérget vehetett rá, hogy Egoyan filmje nem fog díjat kapni.

Nem is kapott.

Nem baj, ő ettől még az marad, aki végül elkészíthette filmjét, be is mutatták, ismeri az egész világ. Hogy mi, magyarok nem nagyon ismerjük, hát istenem. Nem kell mindenkinek benne lennie a kánonban: a mi kánonfelelőseink ezt annyira tudják, hogy teljesen felesleges kanonizálásai okain törni a fejünket. Minek minket, magyar nézőket információkkal, tudással művészi alkotásokkal kényeztetni? Ott van nekünk Buci Spencer meg Győzike.

Az ember azt gondolná, hogy legalább itt, Európában, éppen a zsidók kiirtásának hitleri terve miatt jobban számon kellene tartanunk a muzulmán világba ékelődött keresztény örmények tragikus sorsát. Valahogy mégis másképpen alakul. Úgy tűnik, mintha az örmény népirtás másodrendű dolog volna, amelyet politikai okokból egyszerűen nem szalonképes túl sokat emlegetni.

Szerencsére vannak, akiket ez mégsem érdekel. Az örmény genocídium 90. évfordulójának napján, éppen egy éve egy izraeli professzor, Jair Auron arról nyilatkozott a rádióhallgatóknak, hogy őt egészen 1989-ig nem foglalkoztatta különösebben az örmények sorsa. Akkor azonban olvasott egy hírt, miszerint hazája Törökországot támogatja abbéli törekvésében, hogy az Egyesült Államok ne nyilvánítsa április 24-ét az örmény genocídium emléknapjává. Ez a hír Jair Auron professzort felkavarta. Megrendítette. Eldöntötte, hogy kiszélesíti korábbi kutatási témáját, a holokausztot, és ma már kifejezetten az örmény genocídium a kutatási területe. „Érthetetlen volt számomra, miért támogatjuk mi a népirtás tagadóit. Akkor kezdtem tanulmányozni az örmény népirtásra vonatkozó izraeli álláspontot. Néhány hónappal később beharangoztak egy dokumentumfilmet a tv 1-es csatornáján, akkoriban az egyetlen erről szóló dokumentumfilmet, amelyet 38 országban bemutattak. Vissza az Ararához volt a címe. A televízió minden magyarázat nélkül egy, a méhek életéről szóló természetfilmet vetített helyette. Próbáltam megérteni, mi is történik. Kiderült, hogy a dokumentumfilmet a külügyminisztérium nyomására vette le a televízió a műsoráról.”

Nálunk ilyen döntéshez még külügyminisztérium sem kell. Cenzúrázza magát önként a közszolgálat. Egy-két folyóirat érzi a kötelességét (a Szombat több írást is szentelt a témának); diákok az interneten (<http://mfanni.play.hu>) mélyebb érdeklődést, nagyobb affinitást tanúsítanak a téma iránt, mint azok a médiamunkások, akiknek elsődleges dolguk lenne a XX. századi történelmi emlékezet ébren tartása.

Magyarországon számos örmény, illetve örmény származású ember él, Erdélyben még körülhatárolhatóbb örmény közösségek élnek, sokan közülük „magyar örményeknek” nevezik magukat. Az aradi vértanúk között két tábornok is örmény származású volt: **Kiss Ernő és Lázár Vilmos** - ez külön nyomatékot ad az emlékezés fontosságának.

Mindez azért is jutott eszembe, mert kezembe vettem egy nemrég megjelent könyvet (ezt is a Nagyvilág adta ki, akárcsak A kommunizmus fekete könyvét, látszik, hogy nem bírnak magukkal), címe: A táborok évszázada. Elég baljós cím, a borítón ráadásul a szerzők - Joel Kotek és Pierre Rigoulot - neve alatt szögesdrót, hát akkor nagyjából tudjuk is, miről lesz benne szó.

Nem biztos, hogy tudjuk.

Most, hogy közeledik április 24-e, az örmény genocídium évfordulója, jól tesszük, ha elolvassuk a szerző páros könyvét. Olyan katonás rendbe sorakoztatják a koncentrációs táborokat, hogy csak nézünk. Kubával kezdődik a lajstrom, még éppen a XIX. században vagyunk (1896), folytatódik a búrokkal és megy szépen sorban. Van téma. Például a délnyugat-afrikai hererók sorsa, akik fölláztak német gyarmatosítóik ellen. Valójában velük kezdődik a XX. században az első tudatos, szervezett, faji alapú népir-

tás. S hogy milyen fontos a történelem egészét ismerni, föltárni és összehasonlítani a különböző népek történetének tragédiáit, arra igen beszédes példával szolgál ez a kiváló könyv: megtudjuk, hogy a dél nyugat-afrikai gyarmat első császári biztosát úgy hívták, hogy dr. Heinrich Göring. Ő volt a náci koncentrációs táborok egyik létrehozójának, Hermann Göringnek az apja. (Talán az sem csupán véletlen egybeesés, hogy a XX. század elején herero foglyokat orvosi kísérletekre is használtak.)

*Folytatjuk
(Megjelent a Magyar Nemzet 2006.
április 22-i számában)*

* * *

*Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcra emlékezünk Dr. Rádli Tibor ezredes 2004-ben Óbudán,
Czetz János emléktáblája előtt elhangzott alábbi méltatásával*

Czetz János tábornok életének és munkásságának áttekintése

III. rész

4. Élete a szabadságharc bukása után, avagy a száműzetés európai időszaka (1849-1859)

Czetz a szabadságharc bukása után elhatározta, hogy nyugat felé veszi útját és elhagyja hazáját. Rendkívül kalandos útján - mint életében több alkalommal is - a nők segítették menekülését. Egy üzletasszony magával vitte Bécsbe és néhány napos bécsi tartózkodás után, zsebében útlevéllal felszállt a Hamburgba induló gyorsvonatra, hogy ezzel mindörökké elhagyja az országot. Hamburgban kapcsolatba lépett a Campe Könyvkiadóval, melynek eredményeként 1850. június elsején már meg is jelentette Bem Erdélyi hadjáratáról szóló könyvét. Ebben töretlen forradalmi hitvallásáról tett tanúbizonyságot és művével kivívta saját maga és hazája számára a nemzetközi közvélemény megbecsülését. Egy évvel később Lipcsében Klapka Györggyel együtt jelentettek meg könyvet a szabadságharc történetéről.

1850 elején az osztrákok háborúval fenyegető nyomására, a hamburgiak kénytelenek voltak az emigránsokat távozásra bírni. Áprilisban a Hamburg közeli Wandsbeckbe telepítették át őket, majd innen többen Amerika, London és Párizs felé vették útjukat. Czetz János Brüsszelen át Párizsba utazott, ahol francia, német és lengyel nyelvtudásával hamar feltalálta magát. A párizsi emigráció vezetőjének, **Teleki Lászlónak** köszönhetően hamar bekerült a legelőkelőbb társaságokba. A fiatal, jó modorú, megnyerő külsejű, nőtlen tiszt az irodalmi szalonok kedvence lett. Katonai és politikai tárgyú szakcikket írt, német nyelvet fordított és katonai stratégiát tanított. Ennek ellenére állandó pénzzavarral küszködött és megalázó volt számára az „alamizsnából” való élés. Anyagi gondjait tetézte, hogy az 1849-es balesetekor szerzett sérüléseiből nem tudott teljesen felépülni, időnként járásképtelenné vált és költséges fürdőkúrákra szorult.

Az emigrációban 1851. januárjától töltött be vezető szerepet, amikor Teleki László és **Szemere Bertalan** vezetésével megalakult a Párizsi Magyarok Központi Emigráns Egyesülete. Ennek elnökségébe Czetz Jánost is beválasztották. Aláírói között szerepelt 1851. február 15-én a francia kormány elé terjesztett memorandumnak, amely Ausztria részéről Magyarország teljes beolvasztásának szándékát volt hivatott megakadályozni.

Céljukat sikerült elérni, mivel a magyar korona országainak beolvasztását célzó osztrák tervezetet a drezdai német fejedelmi gyűlés elvetette. Czetz János 1851. májusától a háromtagú elnökség tagjaként irányította az Emigráns Egyesület munkáját. Kossuth november 19-én megbízta az Erdélyben ekkorra már előrehaladott titkos szervezkedés hadfelszerelésének felügyeletével, a népfelkelés tervének, valamint egy szolgálati és gyakorló szabályzat kidolgozásának munkálataival. Döntöttek arról is, hogy a kiképzés részeként létrehoznak egy főtisztképző iskolát, melynek vezetését Czetz Jánosra bízták. Ő kapta feladatul a gyalogsági fegyverek és hadipattantyúk gyártásának felügyeletét, továbbá nagy szakmai kihívást jelentett számára az Erdélyi Hadjáratban már alkalmazott lövegek tökéletesítése is. Ezt a szervezkedést azonban a rendőrség felgöngyölitette és a szép remények romjaikra omlottak. Kossuthot az emigráció részéről sorozatos támadások érték, azonban Czetz János ekkor még kiállt mellette. Telekihez fordult, hogy határolja el magát a Kossuthot Szemere Bertalan és Batthyány Kázmér részéről ért bírálatokról, és egyidejűleg aláírásokat gyűjtetett a volt kormányzót nyíltan támadók elítéléséhez.

1853. októberében Törökország hadat üzent Oroszországnak és ez felvetette a törökök oldalán egy orosz-osztrák ellenes küzdelemben való részvétel lehetőségét. Klapka hívására 1853. október 27-én útra kelt, hogy Máltán keresztül megérkezzen Konstantinápolyba. Megérkezése után azon nyomban hatalmas iramú szervezőmunkába kezdett. Klapkával együtt kialakítottak egy stratégiai tervet, melyben Czetz János vezetésével önálló magyar légió létrehozása is szerepelt. Közben Törökország és Ausztria kiegyezett egymással, így ezzel a légió ügye is kútba esett. Ekkor Klapka és Czetz - a lesújtó emigrációs tapasztalatokat összekapcsolva a haza felszabadítása érdekében tett erőfeszítések kudarcával - egy széles körben terjesztett emlékiratban összefoglalta a sikertelenség okait.

1854. elejére már Czetz számára is világossá váltak Kossuth tévedései és elítélte egyszemélyes vezetési módszerét. Az emlékiratban szinte ultimátumszerűen megfogalmazták a legsürgősebb teendőket. A leírt gondolatok, ha nem is szolgálták a kialakult válság rendezését, annak megoldására ráirányították a figyelmet. A sikertelenség miatt csalódott Czetz anyagi forrásai teljesen kimerültek, és a kiutat nem látva visszautazott Párizsba.

A politikából kiábrándulva és a létbizonytalanságtól fenyegetetten ismét a műszaki pálya felé fordult. A Párizsban élő Weisz mérnökkel közösen egy vasútépítési tanulmánytervet készítettek Svájc és Dél-Németország közötti összeköttetés fejlesztésére. A megvalósítás részeként alagutat is fúrtak a Fréjus-hegy alatt, amelynek 1857. és 1870. között tartó munkálataiba személyesen is bekapcsolódott. A tudományos munka iránti érdeklődése ekkor sem hagyta cserben, az itt szerzett tapasztalatairól később Buenos Airesben tanulmányt jelentetett meg.

Közben hosszabb Észak-olaszországi körutazást tett a Párizsban megismert Lady Langdaléval és lányával. Az idősebb hölgy kíséretében beutazta Dél-Franciaországot, Portugáliát és Spanyolországot is. Utazása közben Sevillában megismerkedett későbbi feleségével, Juan Manuel de Rosas elűzött argentin diktátor unokahúgával. Ezekben az években, Genfben, majd Lady Langdale Londonhoz közeli Eywood-i birtokán tartózkodott. A grófnő ide hívta meg látogatásra **Mészáros Lázár** volt hadügyminisztert, aki megérkezése után szinte azonnal ágyynak esett. Czetz emberi nagyságát mutatja, hogy mindvégig a beteg mellett tartózkodott, részt vett ápolásában és folyamatosan tudósította barátait Mészáros egészségi állapotáról. A súlyos beteg rábízta ügyei intézését, többek között a Genfbe elküldött emlékiratainak gondozását és kiadásának intézését. 1858. november 16-án a forradalom és szabadságharc hadügyminisztere, a jó barát, az öreg katona Czetz karjaiban halt meg.

Czetz János Genfben, ezt követően Párizsba utazott, majd Sevillába történő visszaérkezése után 1859. március 2-án feleségül vette Basilia Ortiz de Rosast és vele együtt Argentínába készült. A sors azonban ismét közbeszólt és a hazájához hű tábornok előtt újra felcsillant a remény, hogy tegyen valamit annak felszabadítása érdekében. Ekkor ugyanis kitört a francia-olasz-osztrák háború.

1859. május 6-án megalakult a Magyar Nemzeti Igazgatóság, az emigráció központi szervezete. Az első ülésén határozatot fogadtak el arról, hogy Czetz Jánost, mint Kossuth politikai és katonai megbízottját a havasföldi és moldvai román tartományokba küldik. Neki kellett átvennie a helyszínre indított fegyverszállítmányokat és ő kapott felhatalmazást a katonai intézkedések megtételére is.

A megbízatás Czetz János számára egyáltalán nem minősült veszélytelennek, hiszen a nagyszabású hadbírói bíróság 1852. június 23-án halálra és teljes vagyonelkobzásra ítélte. Távollétében akkor jelképesen végre is hajtották a kivégzést. Az újonnan kapott megbízatásai mellett 1859. májusában és júniusában fáradhatatlanul tevékenykedett a magyar légió felállításán. Alig egy hónap alatt 2000 magyart állított fegyverbe. A légióban a volt 1848-as tábornokok közül csak Klapka, Wetter és Czetz vállaltak vezető szerepet.

Czetz János a piemonti légió megszervezése után azonnal útra indult a román fejedelemségekbe, hogy ott újabb légiókat szervezzen. Útközben érte a hír, hogy III. Napóleon Villafrancában fegyverszünetet kötött az osztrákokkal. Ezzel ellehetetlenültek a magyar tervek és megpecsételődött a piemonti légió sorsa is. Az elégedetlenkedő katonák lefegyverzését is Czetz Jánosnak kellett végrehajtania.

Elvégezte a rábízott feladatokat és ezt követően Sevillából, a rá várakozó fiatal feleségével és 5 hónapos gyermekével együtt megindult Argentína felé.

Folytatjuk
(Megjelent a *Bolyai Szemle* 2004. XIII. évf. 3. számában,
a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar kiadványában)

* * *

A barokk Erdélyben

(4. rész)

Barokk egyházi festészet

A barokk egyházi festészetének színvonala a szobrászat mögött jóval lemaradt. A festészet a XVII. század eleje óta amúgy is hanyatlóban volt Erdélyben. Kolozsváron az egész században két számottevő festő tevékenykedett: **Kaczler András**, aki a Szent Mihály templom Szentháromság-oltárát, Szent Katalin oltárát aranyozta, ezüstözte, színezte és márványozta, és **Graszler György**, aki a Szent Mihály templom Háromkirályok-oltárát aranyozta.

A jezsuita templom szép oltárképei „behozott” művek, nem itt készültek, Rubens-képek másolatai; a marosvásárhelyi főtemplom színpompás oltárképe is behozott mű.

A templomi freskó műfaja gyakorlatilag kihalt Erdélyben, ritka emléke a Szeben-belvárosi templom oltárfal freskója, amelyet 1764-ben festett **Anton Steinfeld**. Híres **Franz-Anton Maulbertschnek**, a XVII. század legnagyobb mesterének hét, Erdélybe került alkotása. Már érett korának terméke az a hat nagyméretű képe, amelyet Mária Terézia ajándékozott az orlái templomnak. 1763-ban készültek ezek a csodálatos festmények, amelyek ma a fehérvári érseki palota díszai: a Pásztorok imádása, Krisztus a tanítványok között, Utolsó vacsora és Salomé Keresztelő Szent Jánossal.

Kiemelkedik még a festészetben a **Csűrös** testvérpár, **József**, festő és aranyozó, aki a székelykáli katolikus templom részére megfestette Nepomuki Szent János oltárképét, és a szamosújvári örmény nagytemplom „József a gyermek Jézussal” oltárképét, és **Mihály**, aki a székelykáli oltárt faragta és a sülelmedi (Ulmén) templom mennyezetét festette.

Barokk portré

A barokk világi műfajok között a XVIII. században a portré-műfaj volt a legnépszerűbb. **Mányoki Ádám**, II. Rákóczi Ferenc udvari festője több portrét is készített a fejedelemtől. 1732-ben az udvari festővé kinevezett **Martin van Meytens** megfestette Bánffy Dénes gróftól teljes alakban, háta mögött feltűnik a híres bonchidai kastély. A nagyszzebeni **Johann Martin Stock**, a bécsi akadémián Meytens tanítványa, 1786-ban szülővárosába visszatelepedve megfestette Teleki Sámuel alkancellár arcképét.

Táj-, élet- és csendélet-képek

A XVIII. században terjedtek el ezek a képtípusok. A csendéleteken ábrázolt virágok vagy ételek gyakran vallásos értelműek, a böjti eledel, a Krisztus-jelképek a jámbor életre, a luxustárgyak és drága ételek a hiúságok kerülésére figyelmeztetnek.

A csendeletről és magánképekről eperjesi **Bogdány Jakab** és veje, **Stranover Tóbiás** volt híres. A barokk korban népszerűek voltak az állatképek, és ismertek a főúri élet tartozékának tekintett kutyákról festett portrék, a vadász-zsákmányokat megjelenítő képek, különleges és egzotikus állatokat felvonultató művek, „morális” tartalmú állatok.

A magyar életképfestés ritka darabjai közé tartozik Johann Martin Stocknak az esztergomi Keresztény Múzeumban található „társasági jelenetei”.

Barokk stílusú kastélyépítészet

A barokk kastélyok építési elemei

Erdélyben elsőként a francia barokkban kiérlelt *maison de plaisance*-ok „mulatókastélyok” műfaja vált népszerűvé. A másik elem a *cour d'honneur*, a kastélyok és paloták főbejárata előtti díszudvar, amelyet oldalról U alakban a főépület és a két előreugró szárny fog közre (például a királyi palotában, Budán). A középszakaszát, a főépület kiemelkedő részét, a díszudvar felől előreugró kocsialáhajtó alkotja, amit kívülről három rizalit tagol: a homlokzat síkjából teljes magasságba, derékszögű vagy lépcsőzetes alakban kiugró szakasz.

Egy másik fontos eleme a kastélyoknak a pavilon, a kastélyok középső, kupolával fedett része.

Erdélyi barokk kastélyok

A kastélyépítés a várak XVIII. századi átalakításával vette kezdetét, amikor az erődítésekre, leányvárakra, sáncárcokra, felvonóhidakra már nem volt szükség. A vezető családok igyekeztek lépést tartani a bécsi és magyarországi főurakkal, ezért váraikat derűsebb, világiasabb modorban építtették át. Erdélyben az arisztokrácia vonzódott az új stílushoz. A fő építetők e korban a *Hallerek, Telekiek, Toldalagiak, Wesselényiek, Bruckenthalok és a Bánffyak*.

Az első barokk kastélyt 1725-től kezdődően építtették a Hallerek - a kapioni vár udvarára. Az 1720-as években építték fel a szentbenedeki Kornis vár barokk bástyáit, és barokkosították a vargyasi kastélyt. Barokk képet nyert a dévai Magna Curia is, amikor 1743-ban Haller János grófnak és feleségének, Daniel Zsófiának birtokába került. Ugyanekkor gazdagodott barokk-kori részleteivel az ősi bonchidai kastély. A vár urát, Bánffy Dénest lótenyésztés iránti nagy érdeklődése vezette rá, hogy a kastélyt nagyszabású, patkó alakú istállóval és lovardával bővítse. A tervet Bécsből hozatta.

A nagy előudvart a kolozsvári **Peter Grimmer** építette, a gyönyörű díszkapu, a lovarda- és istállókakapuk, a patkóépület attikáján végigvonuló 32 szobor galériája, a lovarda urnadíszei, a kastély északi traktusának szobrai a már említett **Johann Nachtigall** művei.

Kolozsváron Bánffy Dénes fia, György tette le a palotája alapkövét 1773-ban, amely végül is 1786-ban készült el. A tervező mester és az építés vezetője **Johann Eberhard Blaumann** (1733-1786) építész és szobrász volt, aki Württemberg-ből vándorolt Nagyszebenbe, itt lett városi építőmester és került kapcsolatba Bánffy Györggyel. Blaumann korai működésének emlékei a szebeni gótikus templom négy mozgalmas epítáfiuma, ő építette a minorita templom homlokzatát (1765), de a bonchidai kastély főszárnyának karsú oszlopos portálját (1784) is.

A régi zsidói vár mellett Wesselényi István és felesége, Bánffy Kata építtetett házat 1702-ben, amelyet fiuk, István feleségével, Daniel Polyxénával együtt 1749-ben restauráltatott. Wesselényi István a bonchidai istálló mintájára hasonló alaprajzú istállót építtetett lovainak. Ehhez az istállóhoz később Wesselényi Miklós azonos méretű lovardát készíttetett. A kastélyépítés során Zsibón is dolgozott a két „nagy”, **Nachtigall** és **Schuchbauer**.

A hadadi vár helyén Wesselényi Ferenc és Rhédey Zsuzsanna kezdett építeni 1763-ban, s fiuk, Farkas - már Bethlen Júliával együtt - 1776-ban fejezte be, ablakkövei, stukkómennyezetei, a homlokzati címerablak és a park díszurnái ugyancsak Schuchbauer művei.

A Maros-menti kastélyok és a vásárhelyi főúri házak építésében a Telekiek és a Toldalagiak emelkednek ki. Toldalagi László építtette a piactéri házat Marosvásárhelyen (1759-1772), a munkálatokat **Schmidt Pál** építőmester vezette. Vásárhelyen a másik barokk palotát Bethlen Krisztina, Kendeffy Elek özvegye építtette 1789-ben. Híres ugyanakkor a geryeszegi kastély is, amelyet Teleki László és fia, Teleki József rendelt meg 1772-ben.

A Pest környéki U alakú kastélytípust követve építtette fel kerelőszentpáli kastélyát Haller István 1710-ben, de ugyanerre a mintára épült az erdőszentgyörgyi Rhédey-kastély, a Bornemisszák görgényszentimrei kastélya, a Rhédey Mihály mezősámsodi kastélya, Teleki Sámuel sáromberki kastélyának két földszintes szárnya, Haller János csákgorbbói kastélya (1766), a fehéregyházi Haller-kastély.

Folytatjuk

(Megjelent a Keresztény Szó 2005. augusztusi számában)

*A szerző harmadéves egyetemi hallgató a kolozsvári BBTE teológiai fakultásán

* * *

Bálintné Kovács Júlia

Adatok a magyarláposi örménymagyarokról

A Füzetek 2005 decemberi számában Kozma István - Sasvári László rendkívül értékes és hiánypótló közleményében - Örmények Erdélyben az 1850-es népszámlálás tükrében címmel olvashattuk, hogy Magyarláposon annakidején 51 fő vallotta magát örménynek.

Barátom-rokonom a magyarláposi születésű Kerekes József okl. villamosmérnök levélben keresett fel, és fénymásolatban elküldte nekem Kádár József Szolnok-Doboka vármegye Monographiája V. kötete 20. oldalát, melyben a következő mondat olvasható: Magyarláposon 1841-ben a katolikus lelkek száma 159, katolikus örmény 77, azaz 46 férfi, 31 nő. Tehát annak idején az egyházközség tagjainak csaknem fele örmény volt.

Erről a tényről is hírt adtunk „*A 300 éves örmény szertartású római katolikus egyház és közösségei Magyarhonban régen és ma*” című konferencián Budapesten, 2000 szeptemberében. Az előadást jómagam tartottam, címe ez volt: „*Az erdélyi örmények szerepe római katolikus plébániák alapításában belső Szolnok-Doboka megyei példákon.*”

Tekintettel arra, hogy a kötet, amelyben az előadás megjelent, nem minden érdeklődő számára hozzáférhető, szükségesnek érzem, hogy a magyarláposi örményekről szóló jelen írásban helyet kapjanak a leglényegesebb részletek abból a dolgozatból:

„Talán - biztosan! - érdemes lenne kutatni örménymagyar múltunkat egyházépítő szempontból is, hiszen az Erdélyben otthonra lelt örmények csak négy településen rendelkeztek önálló egyházközséggel, miközben keresztül-kasul „belakták” Transzilvániát, sőt később a Bánátot, Partiumot majd az Alföldet is. Gyermekeiket általában a helyi római katolikus plébániára vitték megkeresztelni, ha pedig ilyen még nem volt, vagy a reformáció után már nem volt, összefogtak és építettek maguknak és a helyi közösségnek templomot, vagy bővítették, javították, szépítették a meglévőket.

Örmény őseim a XIX. században belső Szolnok-Doboka vármegyébe kerültek, Magyarlápásra. Itt kezdtem hát a kutatást annak a templomnak a történetével, amelyben édesapám is sokat ministrált, egy Mánya felmenőm pedig kántor harangozó volt ott.

Adataimat két forrásból merítettem:

1. *Kádár József: Szolnok-Doboka vármegye Monographiája (1901) ötödik kötetének Magyarlápusról szóló fejezetéből és*
2. *Szabó Rozália: A magyarláposi egyházközség története. Államvizsga dolgozat. Gyulafehérvár, 1998.*

A Historia Domus szerint a magyarláposi róm. kat. egyház már 1291-ben létezett, s fennállott valószínűleg a reformációig, amikor az egész község 1550-1560 között protestánsná lett. 1653 és 1658-ban a szamosújvári várnak - amelynek a törökverő Dobó István is kapitánya volt egykoron - itt 40 adózó jobbágya volt, és 1667. április 4-én Ebesfálván kelt adománylevelénél fogva Apafi fejedelem Váradi Horváth Istvánnak adta itt levő katonai telkét, tehát Magyarlápason Apafinak birtokai voltak abban az időben, amikor a fejedelem őseinket befogadta.

Idők folytán több katolikus hívő telepedett le ide. 1752-ben Mária Terézia a Magyarlápason alkalmazandó káplánnak évi 200 forintot rendelt a jövőben rendszeresítendő lelkészállás évi javadalmazására, csakhogy ezt éppen senki sem volt hajlandó megfizetni.

1768-ban végre telket jelöltek ki, a kormányzóság a vallásalapból a prépostnak 250 forintot a vásárláshoz el is juttatott, de mégsem történt semmi, még az 1777-ben megejtett sürgetés után sem. Végre 1782-ben az örménymagyarok összefogásával, segítségével és áldozatkészségével a több évtizede halogatott egyházalapítás megtörtént."

Folytatjuk

* * *

*A mondónak hallgatóra van szüksége.
Aszoghin leszogh.*

Örmény közmondás

* * *

Szomolányi István

Egy igazi drámai mezzo **Tutsek Piroska (1905-1979)**

A hanglemez a megjelenésétől számított negyedszázadon át a zenei tömegkommunikáció egyetlen eszköze volt. Jelentőségét a rádió, később a televízió megjelenése sem csökkentette, s egy énekes számára a mai napig az ismertség, a népszerűség lényeges forrása.

A száz esztendeje született Tutsek Piroska hangját nem örökítette meg kommersziális hanglemez. Talán ez a magyarázata annak, hogy a magyar operarajongók csak kevéssé ismerték, napjainkra szinte teljesen elfelejtették, sok más kulturális értékünkkel együtt.

1978-ban *Laczó István* (az egyik legnagyobb magyar hőstenor) portréműsorát készítettem, így jutottam el *Tutsek Piroskához*, aki remek interjút adott nagyra becsült pályatársáról. Ráadásul megismerhettem a

Tutsek testvérek különös, csodálatos világát, művészetét. Ami dokumentum maradt utánuk: néhány könyvre való fénykép, színlap, kritika és sajnálatosan kevés, néhány pernyi recsegő hangfelvétel (ügynevezett pyral, decelith és röntgen lemezek). „Majd maga felkutatja, hisz erről híres!” (E sorok írója tanult és gyakorolt hivatása szerint a nap egyik felében fogorvos, csak a másikban diszkográfus). „Egész nap barázdák között matat, fog vagy lemez, magának mindegy!” - tette hozzá szellemesen a művész és azonnal improvizált Dalnoky Viktorról, aki nappal fogorvos, este Bartolo volt. Én pedig kutatni kezdtem. Íme 27 év eredményei:

Párhuzamos életpályák

Tutsek Piroska és ikertestvére, **Ilonka** 1905. szeptember 3-án született Brassóban. Felmenőik között megemlítik Arthur Purcell nevét is. Az ikerpár zenei érdeklődése már gyermekkorban kiderül, a Tutsek testvérek fellépései szenzációszámra mennek. Tanulmányaikat szülővárosukban kezdik, majd a budapesti Zeneakadémián folytatják *Moiret Lujza* és *Sík József* növendékeként, 1926-ban végeznek, kitüntetéssel. A Magyar Operabarátok Egyesülete ösztöndíjával Bécsben tanulnak tovább **Helene Wildbrunn** kamara-énekesnőnél. Pályájuk ezután elválik. Ilonka a lübecki, majd a mainzi operaházhoz szerződik. Piroska útja pedig Bécsből Berlinbe vezet **Anna Bahr-Mildenburg**-hoz, akit később mindig pályafutása meghatározó mestereként említ. 1933-ban szerződteti a budapesti Operaház, április 23-án debütál Amnerisként. Ekkor indul el egy egészen kivételes sikertörténet. 24 szerző (ebből 6 magyar) 42 művében 54 szerepre terjed ki későbbi repertoárja. Emellett kitűnő dalénekes, tucatnyi népszerű oratórium mezzoszólójának avatott előadója. 1935-ben figyel fel rá **Erich Kleiber**, az ő javaslatára szerződteti a bécsi Staatsoperhez **Bruno Walter**, és kéri fel az általa dirigált Don Carlos Eboli-jára. Partnere többek között **Tódor Mazarov** és **Alexander Kipnis**. 1944-ig párhuzamosan tagja mindkét operának. Közben 1938-39 között Salzburgban énekl a Tannhauser Venusát. A nürnbergi mesterdalnokok Magdalénáját, Beethoven IX. szimfóniájának mezzoszólóját **Wilhelm Furtwangler** és **Hans Knappertsbusch** vezényletével. Partnerei között található többek között **Maria Reining**, **Max Lorenz**, **Helge Roswaenge**, **Set Svanholm**, **Svéd Sándor**...

1940-42: milánói Scala, itt Respighi A láng című operájában énekel (budapesti produkció), majd Kundryt alakítja a Parsifalban **Svéd Sándor** és **Tancredi Pasero** oldalán, **Tullio Serafin** vezényletével! és Vénust a Tannhauserben. Közvetítésével a produkciók és partnerek nagy része Budapestre is eljut, így a hazai közönség is élvezheti.

1943: Azucena, 1944: Herodiás, mint új szerepek Budapesten. A második világháború után az addig töretlen pálya sajátságosan alakul: a Budapesti Operaház - azóta sem ismert énekes-bőség zavar miatt és egyéb szubjektív megfontolások alapján - 1948-tól nem szerződteti. Külföldre szerződni ekkor már lehetetlen. Néhány 1957-es beugrásszerű felvillanás után végleg visszavonulni kényszerül. Az érzelmek, indokszegény indulatok, mint már, legyűrjük a tényeket, a tehetséget. Ettől kezdve a tanításnak él, számos tanítványnak adja át egy relatíve rövid, de rendkívül gazdag pálya tapasztalatait, egészen 1979-ben bekövetkezett haláláig.

Színek a palettán, kritikák

Tutsek Piroska legemlékezetesebb alakításai (a teljesség igénye nélkül): Carmen, Koncsakovna, Adriana-Lecouvreur, Grófnő, Orfeusz, Laura, Eudoxia, Amneris, Eboli, Azucena, Waltraute, Fricka, Venus, Ortrud, Kundry... Nagy, minden regiszterben átütő hang, ösztönös muzikalitás, kiművelt technika jellemezte művészetét, mindezekhez kitűnő színészi képesség és ragyogó színpadi megjelenés társult.

Karmestertablója párját ritkító: Böhm, Furtwangler, Kleiber, Klemperer, Knappertsbusch, Marinuzzi, Mario Rossi, Tullio Serafin, Bruno Walter... Kevés magyar énekes büszkélkedhet hasonlóan híres dirigenspartnerekkel.

Márkus László, a budapesti Operaház hajdani igazgatója és neves rendezője nyilatkozott így egyszer: „Az egyik szemem sír, a másik nevet, ha Bécs közelségére gondolok. Jó hogy van, mert ugródeszka az európai zenekultúra felé, rossz, hogy ilyen közel van, mert magához édesgeti értékeinket.” Bécs hamar felfedezte Tutsek Piroskát, nemkülönben Salzburg és Milánó. A háború okozta belterjesség ennyit engedett.

Ikertestvérevel kezdő éveikben, 1926 és 1933 között sokat koncerteztek együtt, nem egyszer megréfálva a közönséget: néha a koncert vége felé derült ki, hogy nem egy énekesnőt hallottak... Színpadi álmuk, hogy Aida és Amneris szerepében együtt léphessenek fel - nem teljesült. A háború után pedig csak sok-sok év elteltével láthatták egymást viszont.

Brassó, 1934. július 21: Tutsek koncert! A Tutsek nővérek estélye. Ez Brassóban akkor már fogalom. Több mint egy szokványos hangverseny. Nemcsak zenei, de társadalmi esemény, évenként ismétlődő, kedves találkozás a két brassói lánnyal, öröm és büszkeség ünnepi megnyilatkozása, hogy tehetségük révén már nagyon magasan haladnak az érvényesülés egyre felfelé ívelő útján...

„Tutsek Piroska óriási sikere a budapesti operában" (Pesti Hírlap, Budapest, 1933. április 25.) „Vasárnap este Verdi Aida című operájában egy új alt énekesnő mutatkozott be, Tutsek Piroska, dr. Tutsek Géza brassói orvos leányának személyében. Az énekesnő Amneris szerepét adta. A kitűnő énekesnő Budapesten hatalmas sikert aratott. A kritikus és a nehezen melegedő budapesti közönség már az első felvonásban olyan melegen ünnepelte, mint ahogyan Budapesten csak kiváló és beérkezett művésznőket szoktak ünnepelni. Az előadás után frenetikus tapsok záporában forró és meleg ünneplésben volt része a művésznőnek."

„Az Operaházban Ponchielli Giocondája került színre a Népművelési Bizottság rendezésében, az előadásban a gyengélkedő *Némethy Ella* helyett szinte beugrásszerűen vállalkozott Laura szerepére a színház nagy tehetségű fiatal énekesnője: Tutsek Piroska. Alakításán semmi nem érződött a sebes munkával együtt járó ideges lámpalázból, meglepő felkészültséggel, ösztönös játékkedvvel, belülről fakadó dallamformálással olyan figurát sikerült teremtenie, mely műsorának nem múló, hanem maradandó értékévé válik..."

Il Popolo d'Italia, 1940. március 22: „Csodálatra méltó Kundry volt Tutsek Piroska, bár mi énekét nem tudtuk megérteni, mert németül énekelt, mégis csodáltuk szép tiszta hangját, melodikus, kötött frazirozását, a kulturált Wagner-stílus biztonságát, ahogy egyéniségével egész szerepét megszemélyesítette..."

A művésznő pályafutását nem szegélyezték hangos csinnadrattákkal tűzdelt sztárallűrök. Boldog házasságban élt építézmérnök férjével. 1941-ben született fia, Bogdánfy Géza, buzgalommal és áhítattal ápolja édesanyja emlékét.

Hangfelvétel

Tutsek Piroska művészetét annak ellenére, hogy nemzetközileg az egyik legismertebb, legsikeresebb magyar énekes volt, mint említettem, nem örökítette meg kommersziális hanglemez. Hála *Gottfried Cervenkának*, a bécsi rádió főmunkatársának, az elmúlt évek során néhány technikailag közepes, de zeneileg csodálatos, élő felvétel bukkant fel: részlet a Don Carlosból (Bécs, 1937. Tódor Mazarov, Bruno Walter), a Tannhauserből és Az istenek alkonyából (Bécs, 1943. Svanholm, Knappertsbusch). Én is előástam a magaméit: Parsifal (milánói Scala, 1940. Tullio Serafin) és Gioconda (Budapest, 1939. Báthy, Laczó, Székely, Failoni). Remélem e sorok megjelenésekor már a zenerajongók is hozzájuthatnak és így Tutsek Piroskára, születésének századik évfordulóján, méltóképpen emlékezhetünk.

(Utóirat: Mikor lesz végre egy, a Széchényi könyvtárhoz hasonló, a teljesség igényével bíró Magyar Nemzeti Hangarchívum?)

(Megjelent az *Operaélet* 2005. 3. számában)

* * *

Dalos László

Apropó, Opera!

AD VOCEM TUTSEK. - Egy kis kiegészítés a száz esztendeje született Tutsek Piroskáról és Ilonáról, az ikrekről, akik között mindössze huszonöt percnyi volt a korkülönbség: Ilona az „idősebb".

Huszonnyolc évvel ezelőtt, 1977 augusztusában hivatalos voltam Tutsek Piroska Duna-parti otthonába, abból a kedves alkalomból, hogy Mainzban élő és tanító ikertestvére, Ilona a nyárból másfél hónapot itt töltött, nála.

Piroskát, a mezzoszopránt még gimnazistaként láttam a Trisztán és Izoldában, Branganét énekelt. Arra az előadásra is jól emlékszem, amikor ő volt a Gioconda című Ponchielli-opera Laurája. De a legemlékezetesebb élményem az ő Eudoxiája A lángban, Respighi operájában; együtt énekelt Walter Rózsikával, Halmos Jánossal, Losonczy Györggyel.

Ezek jutottak eszembe akkor is, amikor becsöngettem. Ajtót Ilonka, a drámai szoprán nyitott, akit természetesen - Piroskának véltem. Ám az „igazi" bent, a hall felől jelent meg. Akkor már láttam: néhány árnyalatnyi különbség azért van az ikrek egyébként fantasztikus hasonlóságában - ha egymás mellett állnak...

Mesélték: kisgyermekkorukban is összetévesztették őket, szülővárosukban, Brassóban. Ráadásul mindig ugyanolyan ruhát, cipőt, masnit viseltek. Egyszer, a családi zongora alá bújva közösen döntötték el: énekes lesz belőlük. A hangszer alól lesték el azt is, hogy miközben szüleik valami álarcosbálba készülődtek, öltözködés közben azt énekeltek: „Ezt a szoknyát úgy hívják, hogy bukj-el-szoknya...” Azonmód megtanulták a dalt. Később, a szokásos iskolai dolgozatban - Mi szeretnék lenni? - mindketten az írták: énekesnő.

Erről beszélgettek, felváltva. Meg mindarról, amit Szomolányi Gy. István az Operaélet harmadik számában megírt. Piroska kezdte a mondatot: - Soha nem sikerült az operaszínpadon Ebofiként és Erzsébetként, Amnerisként és Aidaként, Branganeként és Izoldaként egymással szemben állnunk... Ilonka így folytatta: - De van egy szerep, amelyet mind a ketten énekelünk, ez pedig a Tannhauser Vénusza.

Már búcsúzkodtam az előszobában, amikor egyikük (Piroska-e? Ilonka-e?) még ezt mondta: - Nem egyszerűen vagyunk ikrek, daloló ikrek vagyunk. A keresztnévünk vokálisai, magánhangzói ugyanazok: i, o, a...

(Megjelent az Operaélet 2005. 5. szám)

* * *

*A jóllakott (ember) az éhesnek apró szeleteket vág.
Gusté khághezhádzin mándre gi pérté.*

Örmény közmondás

* * *

Puskás Attila

Szabadság és integráció
Az örménység erdélyi otthonában
(3. rész)

Az örmény közösségek szabadsága szorosan összefügg az integráció kérdésével. Az önrendelkezés nem akadályozta az örménységet a magyar nemzetbe való beilleszkedésben, s ez a magyarság számára is nagy előnyt jelentett. A kereskedő „világot látott” örménység a polgárosodás és felvilágosodás hajnalát hozta Erdély egyes tájaira. Az örmény és a magyar nemzet olyannyira összeforrott, hogy Erdélyben már nem is örményekkel, hanem magyarörményekkel (örmény származású magyarokkal) találkozunk. Az örménység idővel a magyar nemzet része lett és nagy szolgálatot tett a magyar hazának.

(Gondolhatunk itt a 13 aradi vértanú közül *Kiss Ernőre, Lázár Vilmosra* és *Czetz János* Argentínában elhunyt tábornokra, vagy *Pongrátz Gergely* '56-os hősré, stb. De gondolhatunk azokra az örmény családokra is, akik a Vajdaság mocsarait lecsapolták és termékenyítétek a földet).

Kérdésünk azonban nem csak erre a pozitív előjelű integrációra vonatkozik. A „magyarörménység” megjelenése a népek békés együttélésének kiváló példája, de a tiszta örménység lassú számbeli csökkenéséhez vezetett, aminek végső kifejlődése a napjainkban tapasztalható erdélyi örménymagyarság szinte teljes eltűnése.

Nincs szándékunkban itt szociológiai adatokkal szolgálni, de a kérdés elemzői szerint kétségtelen, hogy az elmagyarosodás folyamatában óriási szerepet játszott a honfiúsítás kérdése. A honfiúsítás azt jelentette, hogy az örmények túllépheték a számukra központilag meghatározott lakóterületet, bárhol szabadon vásárolhattak birtokokat és ingatlanokat Erdélyben, és érdemeik szerint léphettek elő különböző állami tisztviselésekben. Az 1837-ben megszerzett jog hozzájárult a demográfiai szóródáshoz, és az örmény kereskedők és értelmiségiek megjelenéséhez vezetett több erdélyi városban is. Ez serkentő hatással volt az adott települések életében, de az erdélyi örmény jövő szempontjából katasztrofális következményekkel járt, hiszen egy-két generációval később az örménység a helyi magyar polgárság részévé vált.

Azonban már a honfiúsítás előtt tapasztalható volt az örmény gyökerektől való elszakadás, több mint valószínű a könnyebb társadalmi felemelkedés céljából. Ennek egyik módja a magyar nemesi oklevél megszerzése volt (különösen Mária Terézia idejében). Pszichológiailag teljesen érthető, hogy ilyen esetben fontos volt a magyar hazafiaság bizonyítása, amely olykor a családnév elmagyarosítását is jelentette (Például: *(Korbuly-Hollósy, Lazarian-Szentpétery)*). Ez, és a demográfiai szóródás a biztos elmagyarosodáshoz vezetett, ami az örmény gyökerekkel való radikális szakítást jelentette.

Az örmények integrációjának ebből a szempontból a közösség számára bomlasztó körülményei lettek. Ezt bizonyítja a jelenleg nyilvántartott kb. 800 örmény katolikus, a 13 erzsébetvárosi örménymagyar, az

egyetlen, örményül beszélő erdélyi örménymagyar (Zakariás Péter Szépvízen), az örmény metropoliszban élő kb. 200 örménymagyar katolikus, az elhanyagolt örmény épületek és emléktárgyak, s az, hogy az örménység inkább a múlt emléke, mint a jövő reménye.

Az örmények erdélyi története a szabadság és az integráció sikertörténete és egyben kudarca, de mindenképpen tanulság más erdélyi történelmi kisebbség számára. Ami mindenképpen dicsérendő, hogy az örménységnek sikerült egy demokratikus szervezeti forma szerinti autonómia egyik modelljét megvalósítani. Ez úgy valósult meg, hogy az örmények fontosnak tartották saját hagyományaik megtartását, ismerték saját képességeiket és alapvetően nyitottak voltak a magyarság előtt.

A XVIII. század az erdélyi örmény aranykor volt, amikor sok torzszalkodás ellenére sikerült megértetniük a befogadó nemzettel, hogy jelenlétük nemcsak nekik, de a magyarság számára is gyümölcsöző, különösen a fentebb említett polgári értékek meghonosítása és a gazdasági élet fellendítése miatt. A magyarok pedig szívesen fogadták az örményeket, mert felfedezték az örmények nemzeti értékgyarapító szerepét az erdélyi társadalom fejlődésében. A magyar rendek, és a későbbi hatalmak nemhogy nem akadályozták az örmény önrendelkezés kibontakozását, hanem felfedezték az előnyöket, és még jobban támogatták őket a még sikeresebb jövő építésében. Az örménység nem szemben állott a magyarsággal, hanem karöltve építették az erdélyi jövőt.

Az erdélyi magyarság és románság számára az örmények szabadsága és integrációja modellértékű. Ehhez természetesen szüksége volt egy ugyanolyan „demokratikusan” gondolkodó befogadó közeg képviselőjére. Az erdélyi fejedelmek és közrendnek, a bécsi udvar bölcsességére vall az örménységben rejlő kultúrateremtő potenciál felfedezése és kiaknázása az egész ország javára. Ez elsősorban az örmények részéről abban nyilvánult meg, hogy adományaikkal, becsületesen befizetett adóikkal hozzájárultak a kincstár és az ország gazdasága gyarapításához.

Kétségtelen, hogy az erdélyi örmények képtelenek lettek volna erre a gazdasági csodára, ha nincsenek megadva nekik a fejlődés alapfeltételei. Az örményektől tanulhatnak a jelenlegi erdélyi kisebbségek, míg a többségi nemzet és a mindenkori román kormány Apaffytól és a Habsburgoktól.

Amint az örmények a saját maguk jóléte megteremtése mellett képesek voltak az őket befogadó ország javát is szolgálni, a megfelelő feltételek mellett erre az erdélyi magyar kisebbség is képes. Ilyen szempontból nem kell nekünk másolni az európai autonómia-modelleket, hanem vissza kell nyúlni a saját modelljeinkhez: székelyeknél, szászoknál, örményeknél mind-mind olyan modelleket találunk, amelyek a mai viszonyokra alkalmazva perspektívát nyújtanak egy közös erdélyi jövőhöz.

Vége

*Elhangzott Kolozsváron, az ERMACISZA konferencián, 2005. szeptember 10-én
(Megjelent az Armenia -magyarörmény időszaki szemle 2005-206. I., 52. számában)*

* * *

„Örök barátságunk jeléül”

Sopron, Jereván lakótelep 2006. április 19.

Szárkisz Bagdaszárján örmény állami-díjas szobrászművész alkotását 1977. november első hetében avatták fel Sopronban, a várossá nyilvánítás 700. évfordulóján, a Jereván lakótelepnek keresztelt negyedben, a Teleki Pál u. és Juharfa u. sarkán. A szobor két szembenéző női arcot - egy magyart és egy örményt - ábrázol: az örök barátságot jelképezi. A szobor talapzatán a következő felirat olvasható: „Örök barátságunk jeléül - Jereván Sopronnak.” A névadó- és szoboravató ünnepség szervezői számára Jereván azonban nem jelentett többet, mint a megyével mesterségesen összetársított szovjet tagköztársaság: az Örmény Szocialista Köztársaság fővárosát.

Hogy a Jereván lakótelep megismerje Örményországot, Jerevánt, az örmény történelmet és kultúrát, továbbá a hazai örmény kisebbséget, a Győr-Sopron megyei Nemzetiségi Konzultatív Tanács elnökével, Firtl Mátyás úrral az *Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület* közösen megszervezett egy nagyszabású ünnepségsorozatot, több soproni civil szervezet közreműködésével. Ez alkalomból - 29 év után - a történelmi egyházak képviselői felszentelték a műalkotást és jelképesen megkeresztelték a lakótelepet. Az örmény népiértés 91. évfordulója alkalmából dr. Issekutz Sarolta elnök tartott emlékbeszédet, nagyszámú hallgatóság előtt. Rámutatott a Nagy Mészárlás - Mec Jeghern - történelmi hátterére, a XIX. század közepétől a törökországi örmény nemzetiség ellen mind gyakrabban elkövetett támadásokra, pogromokra.

A XX. század első évtizedeiben az ifjútörök kormány elhatározta az örmény nemzetiség szisztematikus kiirtását, amelynek véghezvitele Konstantinápolyban 1915. április 24-én kezdődött el. Ismertette a legkü-

lönbözőbb török módszereket, amelyek következtében mintegy 2,5 millió örmény vált a népirtás áldozatává. S mindezt a rémtettet Törökország a mai napig nem ismeri el.

Az áldozatokra emlékezve *Várady Mária* színművész Grigor Narekaci Siraloménekek című könyvéből mondott részletet, majd elénekelte az örmény Miatyánkot. *Dr. Leszkovszky Pál* örmény katolikus plébános és diakónusa bemutatták az örmény katolikus halotti liturgia részleteit, majd megáldotta a szobrot. Az ünnepség a magyar és örmény himnusz eléneklésével zárult. Innen a Szent Imre római katolikus templomba vonult az ünneplő közönség, ahol örmény katolikus igeliturgiát hallhattunk.

Este 19 órakor kezdődött a Plébánia gyönyörűen feldíszített közösségi termében az *Örményország képekben. Szemelvények az örmény kultúrából* című kiállítás megnyitása. A több mint 70 üvegezett tablóból, valamint térképekből, újságcikkekből álló kiállítás és az örmény történelem és kultúra áttekintését szolgáló ismertető nagy sikert arattak, mint ahogy a népviseletbe öltözött előadók is. Issekutz Sarolta ismeretterjesztő előadásában kitért az örmény történelem kiemelkedő eseményeire, Örményország földrajzára, ismertette az örmény nyelv és írásbeliség kialakulását, az örmény egyház történetét, az örmények megjelenését Magyarországon, szólt a magyarörmény hírességekről, valamint az Erdélyi Örmény Gyökek Kulturális Egyesület céljairól és tevékenységéről. Végezetül kitért a kiállítás és bemutatkozás céljára:

- Megismertetni és megszerettetni a látogatókkal a kb. 6000 éves ősi örmény történelmet és kultúrát.
- Felébreszteni gyökereik kutatását a látogatókban, hiszen a múlt megismerése nélkül nem lehet jövőt építeni.
- Felhívni a figyelmet az Erdélyi Örmény Gyökek Kulturális Egyesület munkájára, amely a hazai magyar anyanyelvű örménységet tartja össze. Egyúttal felhívni a figyelmet az őszi örmény kisebbségi választásokra.
- Megismertetni a látogatókkal Örményországot, Jerevánt a kiállítás képei által.
- Felkelteni az érdeklődést a csodálatos táj, kultúra, a barátságos, vallásos és hazaszerető örmény nép iránt. S mindez nem elérhetetlen. Lehetőség van Örményország közelebbi megismerésére is, hiszen elérhető áron ellátogathatnak e varázslatos országba. Feltétlenül érdemes - zárta Issekutz Sarolta ünnepi beszédét.

Az est folyamán *Várady Mária* *Gevorg Emin*, *Avetik Iszahakjan*, *Hovhannesz Tumanjan*, *Dzsivani* verseiből szavalt nagy átéléssel. A lelkes közönség tapsával többször megszakította az előadást.

Az estet a szamosújvári mézes pogácsa (Chátlámá) édesítette meg igazán, hiszen örmény találkozónem történhet vendégfogadás nélkül. Az örmény receptet még a meghívóval együtt megkapta mindenki. A finomra sikerült édességet a soproni *Perkovácz-Ház* készítette el az est résztvevői számára, mely nagy sikert aratott.

Köszönetet mondunk *dr. Szarka László* úrnak a szervezésben való közreműködéséért, a *Turner Lajos* plébános által vezetett Szent Imre Plébániának a kiállítás és műsor befogadásáért, *Firtl Mátyás* úrnak, valamint a civil szervezeteknek közreműködésükért, *dr. Leszkovszky Pál* atyának és segítőinek, valamint *Heim Pál* egyesületi tagunknak a személyszállításban és a fotók elkészítésében való önzetlen közreműködéséért. Valamennyi közreműködő hozzájárult ahhoz, hogy Sopronban, legalább a Jereván lakótelepen megismerjék az örménységet, a múltukhoz, kultúrájukhoz, hitükhöz, hagyományaikhoz ragaszkodó hazai örmény kisebbséget, s ezentúl a szobrot látva emlékezzenek a látottakra, hallottakra.

dr. Issekutz Sarolta

* * *

A művész öröme
Professzor vésővel
Jereván Sopronnak
(Részlet)

Nem ismeretlen már előttem az örmény népdal, *Szárkisz Bagdaszárján* telt basszusa sem. Egy korábbi megállapodásunk eredményeként, mikor már túl volt a szobrászmunka nehezen, saslik és vörös bor mellett szenteltünk néhány órát Jereván és Sopron barátságának. Szeptember egyik utolsó napján, beszédes patak és hallgatag szelídgesztenyés közelében ültük körül a tüzet néhányan. S ha a műhelyben a kortalan, csapatúz művészt, a zöldben a víg kedélyű, nagyszívű embert ismerhettem meg személyében.

Maga kovácsolta a sütőnyársakat. Laposra, nehogy elforduljon rajtuk a paradicsom, a zöldpaprika vagy a felébe vágott vöröshagyma. „Az a jó - mondta -, ha a porpaprika, só, majoranna és az apróra vágott hagyma már a sütet megelőző napon rátalál a felszeletelt karajra. Alaposabban átjárják az ízek a szoro-

san egymásra halmozott hússzeleteket."Az egyforma szemnagyságú parázs nehogy lángoljon, ne is füstöljön. S ha mégis, némi örölt só jobb belátásra bírja. „Most pedig együnk” - ajánlotta fogyasztásra a sült paradicsommal, paprikával, hagymával boldogított, kimondhatatlanul jó illatú, rózsapirosra sült kenyérszeleteket. Némi nyers, sózott uborka fokozza az összhatást, ám az is igaz, hogy csak lágy kenyérral együtt fogyasztva - lehetőleg evőeszközök nélkül - és vörös bortól locsolgatva érzi sorsát beteljesültnek a saslik.

Miután mindez rendre megtörtént, Jerevánról és Sopronról, szokásokról és emberekről esett szó. A készülő szoborról, mint a legkedvesebb alkotásáról beszélt a művész.

„Az igaz emberek egymás szemébe néznek köszöntéskor, a meghitt beszélgetések alkalmával, és akkor is, amikor koccintanak. Ezt a történelmi eredetű, nyílt testvéri érzelmet akartam jelképezni a közös kőszálon nyugvó, szembenéző két női fejjel. Örülnék, ha majd a soproniaknak is tetszene a munkám.”

Farkas Imre
(Kisalföld, 1977)

Soproni sajtóvisszhang

Dr. Szarka László, a soproni örmény nap kezdeményezőjének gondolatai:

„Elmélkedés 2006-ból

Vajon mi lehet a történelmi eredetű közös kőszál? Nézzük csak meg ezt a szobrot. Két szembenéző női arc: egy örmény és egy magyar. Egy közös kőszálról nőnek ki. Kérdés: ki és mi lehet ez a kőszál?

A keresztény kultúra, valamint az örmény és a magyar történelem ismeretében erre csak egyetlen válasz adható. A közös kőszál nem más, mint a kereszténység, illetve Péter apostol. Szent Péter, akinek neve maga is követ, kősziklát, kőszálat jelent. Ez ennek a szobornak a mondanivalója, és a hiba mibennünk van, akik ezt 29 éven át nem vettük észre.”

* * *

Szamosújvári mézes pogácsa (Chátlámá)

Hozzávalók: 20 dkg méz, mogyoró vagy mandula, 20 dkg porcukor, csapott kiskanál szóda-bikarbóna, 45 dkg liszt, 2 tojás, 1 kiskanál fahéj, csipetnyi sáfrány.

Készítési módja: 20 dkg mézet 20 dkg cukorral felforralunk, majd 45 dkg lisztet leforrázunk vele. Ha kihűlt, gyúrni kezdjük a tálban és hozzáadunk 2 tojást, majd 1 kiskanál szitált fahéjat, csipetnyi sáfrányt, csapott kiskanál szóda-bikarbónát, és jól kidolgozzuk. Nagy pogácsaszaggatóval kivágjuk, minden pogácsa közepébe mogyorót vagy mandulát teszünk. A lisztezett, kikent tepsiben még 1/2 órát pihentetjük, majd jó tűznél 15-20 percig sütjük.

Megjegyzés: Eladásra is készített édesség. „A vásárok legnevezetesebb csemegéje volt a szamosújvári mézes pogácsa - írja Kós Károly - a páncélcsehi vásáron 15 pogácsasátorból 15 szamosújvári volt.”

* * *

Örmény kisebbségi önkormányzatok választása

III. rész

Örmény kerületi, városi önkormányzataink mandátuma idén októberben lejár. Miután új választási jogszabályok léptek életbe a nemzeti és etnikai kisebbségi törvény módosításával együtt, megkezdjük olvasóink, választóink felkészítését a választásra. Az első két részt a márciusi és áprilisi lapszámunkban már olvashatták és megküldtük az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2006-os különkiadását, a választási mellékletünket is.

2006. május 31. napjáig a helyi választási iroda levél útján tájékoztatja a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választójoggal rendelkező, október 1. napjáig nagykorúvá váló magyar állampolgárokat a kisebbségi választói jegyzékbe való felvétellel kapcsolatos tudnivalókról, továbbá megküldi részükre a 2005. évi CXIV. törvény 11. mellékletét képező Kisebbségi választói jegyzékbe vétel iránti kérelem formanyomtatványt.

Akik az örmény közösséghez tartozónak vallják magukat és a kérelmet szabályszerűen kitöltve visszajuttatják azt az állandó lakóhelyük szerinti Választási Iroda vezetőjéhez (az önkormányzat épületében elhelyezett gyűjtőládába helyezéssel) 2006. május 31. és július 15. között, kisebbségi értesítőt kapnak a szavazás helyéről, idejéről és módjáról. A kisebbségi választópolgár csak egy kisebbségi választói jegyzékben szerepelhet.

A kisebbségi választói jegyzékbe való felvételt megtagadó határozattal szemben az erről szóló értesítés kézhezvételétől számított három napon belül nyújtható be kifogás a helyi választási iroda vezetőjéhez.

A kisebbségi önkormányzat választására 2006 őszén csak azokon a helyeken kerülhet sor, ahol az örmény választói névjegyzékben legalább 30 választópolgár szerepel a választás kitűzésének napján.

Az örmény kisebbségi választásra a helyi önkormányzati választás napján kerül sor, de más helyszínen. A választáson csak az kaphat az örmény képviselőjelöltekre vonatkozó szavazólapot, aki az örmény választói névjegyzékbe felvételt nyert.

Nemcsak azért fontos, hogy mindenki regisztráltassa magát, mert ez feltétele az örmény kisebbségi önkormányzatokra vonatkozó választás kiírásának, hanem azért is, mert csak az állandó lakhelyén regisztrált magyar állampolgár válhat örmény kisebbségi képviselővé bárhol az országban.

De fontos a regisztráció abból a szempontból is, hogy bebizonyítsuk, Magyarországon ma sokezer örmény gyökerű család él, akik ápolják gyökereiket, még ha nem is beszélnek már ősök nyelvét. Az örmény önkormányzatok létrehozására történelmi joguk, jogunk van, így azok nélkülük, nélkülünk nem jöhetnek létre.

Keresse meg az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületet (EÖGYKE), jelezze felénk, hogy megkapta a Választási Iroda felhívását és be kíván jelentkezni az örmény kisebbségi választói jegyzékbe. Segítsen bennünket, minél többen jelentkezzenek be szervezeten az örmény választói névjegyzékbe, hogy minél több helyen hozhassunk létre örmény kisebbségi önkormányzatokat. Őseink sorsa, hite, kultúrája kötelez bennünket, hogy megmaradjon az utókor számára is. Ezért dolgozunk tíz éve, s ezt szeretnénk folytatni a jövőben is.

Csatlakozzon hozzánk, legyen képviselőnk, folytassuk együtt ezt a szép missziót! Ismertessük meg mindenkivel, miért is vagyunk büszkék származásunkra, ki mit tett - örmény gyökerű magyarként - Házánkért.

Megtalálhatók vagyunk:

Személyesen: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, 1015 Budapest, Donáti u. 7/a alatti székhelyén: május 15 - július 15-ig minden szerdán 14-16 óra között

Levélben: 1251 Budapest, Pf. 70. postacímen

Telefonon: 1-201-1011 **Telefaxon:** 1-201-2401

E-mailen: magyar.ormeny@axelero.hu

A Fővárosi Örmény Önkormányzat 1054 Budapest, Akadémia u. 1. IV. em. 426. székhelyén május 15-július 15-ig minden hétfőn 15-18 óra között és csütörtökön 10-12 óra között, vagy levélben a fenti címen

Telefonon/faxon: 1-332-1791 •

E-mailen: fovarosiormeny@startadsl.hu; fovarosiormenyonkorm@startadsl.hu

Dr. Issekutz Sarolta

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület (EÖGYKE)

* * *

Felhívás

Támogassa Ön is **Czárán Gyula** szobrának köztéri felállítását Nagyváradon!

Fundatia Czarán Gyula
(Czárán Gyula Alapítvány)

Adószám: 9861748

Bankszámlaszám: Lej: RO20 BTRL 00501205 7307 34XX

EUR: R066 BTRL 0050 4205 7307 34XX

Swift kód: BTRL RO 22

Nagyvárad, Románia

* * *

Fővárosi Örmény Klub 2006. május 18., 17 óra
(Magyarok Háza, Budapest)

• **Örmény kultúra Szamosújváron**
Tokodi Gábor István (PPKE-BTK) dokumentumfilmje

- **Örmény képek a magyarországi visszafoglaló háborúkban**
Előadó: **Kerekes Dóra** (Magyar Országos Levéltár)
A klubestet az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
és a Fővárosi Örmény Önkormányzat rendezi

* * *

Joikits Attila

Szilágysomlyói örménymagyarok

Mester Zsolt: Koppantó című családregejében (1979. Kriterion, Bukarest) megemlíti *Albin Kajetanowicz* őrnagy nevét. Első látásra lengyel származásúnak tűnik, a római katolikus egyháznál jegyezték be házasságát a helybeli Brandt családból származó hölgygel. Lovassági kapitányként tevékenykedett 1916-ban, szülei *Rudolf* és *Romáskán Antónia* bárónő. Rádáuti-ban született (Bukovina) 1883-ban. Vallása: örmény-katolikus. Bukovina: Ausztria - Magyarország része a középkorban, lengyel felségterület rövid időre. Özvegye hivatalos igazolást kapott Piotrkow város polgármesteri hivatalától, amelyben igazolják, hogy „*az elhalálozott Albin Kajetanowicz őrnagy, a ... méntelep volt igazgatójának özvegye Elena Kajetanowicz úrhölgy férjével 1917-től 1923-ig élt Piotrkowban.*” (Igazolás: 1924-ből). A lengyel-magyar-örmény leszármazott (a magyart Szilágysomlyón „vette fel”, a kistemetőben temették el.)

A Házsongárdi temetőben sétálva, a főkapuval szembeni úton szép sírbolt látható a jobboldalon, *Donogán Gergely* sírboltja felirattal. Földbirtokos volt (Szilágysomlyón született, Varsolc, Krasznarécse), 1875-ben született, 1912-ben nősült, felesége Gasner Ágnes, gyermekeik: Katalin (szül: 1915-ben, férje: dr. Szentpéteri Elemér, nemrég haltak meg), Gergely és Róza (szül. 1919-ben), mindketten elkerültek a városból. Szentpéteriné Donogán Katalinnak nagyszámú leszármazottja él szétszórva Erdély-szerte, Nagybányán, Nagyenyeden és itthon is. Elemér fiuk Somlyó-Újlakon gazdálkodik feleségével, a visszakapott birtokon.

Közismert nagycsalád a Lázár. Kronológiai sorrendbe véve őket, elsőként *Lázár Ignatiust* kell megemlíteni 1782-ből! Őt követi *Lázár Ödön* (városi alkapitány, 1861-1901) és gyermekei: Antal (szül: 1897), Mária-Ágnes (szül: 1898), József (szül: 1900), és Ödön (szül: 1901). A családból ma is élnek a városban, a legfiatalabb nemzedékből nemrég két ügyes, életrevaló fiút volt szerencsém tanítani. Bár a „Gyökerek” régebbi számaiban már megpróbáltam a Szilágyság, s elsősorban Szilágysomlyó örmény-magyar családjait, azoknak sorsát felderíteni, megóvni a teljes enyészettől, feledéstől, most kiegészítésként közlöm *Paskuj Antal* nevét (1870-ben született, 1902-ben nősült), felesége *Tüzes Mária*.

Korbuly Veronika (szül: 1837-ben, meghalt 1907-ben), férje néhai Fejér Gergely. *Tárkányi Gerő* ügyvédsegéd, nősüléskor (1929) örmény-katolikus hitű. *Mihály Mózes*, *Gergelyffy Eszter*. Leszármazottai élnek (az unoka és két gyermeke, egyetemisták, Soós névre hallgatnak). A Simay család tagjai közül Margit 1914-ben kötött házasságot Haller Lászlóval. *Simay Miklós* házastársa Bokros Melitta. Leszármazottai Magyarországon élnek, szilágysági kirándulásukkor találkoztam velük. Jó érzéssel tapasztaltam érdeklődésüket a város iránt.

Biztos másokban is felmerül az örök kétkedés, van-e értelme beletekinteni múltunkba? S választ kapok sokaktól: igen, van értelme, hiszen a sokszor zűrzavaros jelent, s még inkább a jövőt alakítgatjuk. A „Gyökerek” írásbelisége, rendezvényei legalábbis erről tanúskodnak.

* * *

Bakó Botond

Izmael László emlékére (1924-2005)

Nagyenyeden elhunyt *Izmael László* történelem-orsz szakos tanár. 1947-től volt tanára a Bethlen Kollégiumnak, majd 1956-58 és 1963-1978 között igazgatója. Közel két évtizedig igen nehéz időkben vezető-

ként szolgálta a Kollégiumot. Kiváló segítőtársakra talált **Nemes János**, majd **Biális János** aligazgatók személyében. Ő volt az utolsó túlélő ebben a csapatban, aki tiszteletreméltó küzdelmet folytatott a nagy múltú iskola nevének és jellegének megőrzésében. Nem egyszer kellett elhárítania az iskolaegyesítés és beolvasztás veszélyét. Ehhez okos bethlengábori taktikázással, minden lehetséges eszközt fel kellett használni.

Közismert volt igényessége és rendszeretete, valamint az igyekezete, hogy munkatársaival egyetemben az akkori időkben még élő hagyományokat az iskola diákjai és tanárai ne felejtsék el, és őrizzék. 1972-ben Nemes Jánossal együtt egyik legfontosabb szervezője volt a 350 éves évfordulónak.

A díszteremben felállított ravatalon a koporsót elborították a koszorúk, mellette a diákok sorfalat alkottak. A család, az igazgatónők és a tantestület aktív tagjai mellett megjelentek azok a ma már nyugdíjas tanárok, tanítók, akikkel akkoriban együtt dolgozott. Közösen próbálták megmenteni a hetvenes években a fejedelmi Kollégium értékeit. Búcsúztató beszédet mondott **Józsa Miklós** volt kollégája, ny. magyartanár. Véndiákként **Ladányi Sándor** marosszentkirályi református lelkész emlékezett az elhunyra.

Végakarata szerint szülővárosában, Marosvásárhelyen a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra december 8-án. A temetési szertartást **Csató Béla** katolikus esperes celebrálta, itt élő volt tanítványai, kollégiumi vendiákok és tanártársak jelenlétében.

(Megjelent a Szabad Szó, 2005. december 10-i számában)

* * *

„Nincs olyan hosszú út, melynek vége ne lenne!”

* * *

Archívumunk anyagából

Ellenzék, 1933. augusztus 20.

Dr. Papp Bogdán

Az örmény, ami volt és ami lett

Címül ezt is írhatjuk: Sorstragédia, melyet a szamosújvári örménység átélt s amelyben tizennégy évi pokoli harc után el is vérzett. Az egykor virágzó jólét után jött az elbukás. Szamosújvár csendessé lett. Az egykor zajos kereskedelmi központ, a mozgékony örmény város, temetője lett a kiválóságokban nagy nemzetségnek, melyben a városalapítók s ezek ivadécai által épített házak, mintha hatok homlokára emelt emlékkövek lennének.

* *

Röviden valamit a múltból: az örmény nemzet egy töredéke, kegyetlenül üldözötve, a nemzettestből leválva, Erzerum fővárosából, Ani-ból vándorútra kelt. A kiköltözött, hazátlan vándormadarak sok helyt kísérelték meg a települést, így eljutottak Moldovába, innen állandóan továbbülőzve, Erdély földjére. Hogy e földön megtelepülhessenek, fejedelmi kegy kellett. E kegy bőségesen sugárzott. **Apaffi Mihály** fejedelem jóságos szívvel, rokonérzéssel mérlegelte az üldözöttek végtelen szenvedését, nemcsak a letelepülés jogát, de a teljes védelmet is biztosította. Az erdélyi nagyfejedelemség idején **II. Apaffi Mihály** már kiváltságokkal támogatja az örménységet, mely megtelepülése után azonnal város alapításra gondol, s Erdély területén mozgalmas kereskedelmi élethez kezd.

Az Örmény Kompániától a nyomorúságig

Az örménység a maga erejéből váltja meg saját jogi szervezetében, mint Örmény Kompánia, többezer hold földbirtokkal azt a helyet, melyen városát felépíti. Nyílegyenesen halad a vagyonszerzésben. Egyháznak tanácsa összetart. Tradíció lett a kereskedés mellett a földszerzés. Ez sikerült is.

Az újabb korban, hogy a községi törvény életbelépett, eddig fel nem derített módon a város birtokába jutnak az örmény kompánia földterületei s a telekkönyvi helyszíneléskor már a város tulajdonául jegyeztetnek be s vétetnek fel. A politikai község rendelkezik az örmény kompánia földbirtokai fölött. Nyoma sincs, hogy miként szűnt meg az örmény kompánia.

A világháború kitörésekor Szamosújvárt dúsgazdag örmény családok rendelkeznek nagy birtoktestekkel. A szorgalom, munka, s egészséges üzleti szellem gyümölcsöt termel. A szamosújvári örmény földbirtokosok olyan állatállománnyal rendelkeznek, aminővel az ország egy nemzetsége sem. Virágzó kereskedelmi telepek, dús legelők, szántók, kaszálóföldek, hatalmas tőkék fölött rendelkezik a nemzetség. E ja-

vak birtokában élik át az időt 1919-ig. Ekkor mintha megállt volna az idő. A jobb sors helyett bekövetkezett a legújabb kor, mely nem kímélt és mélyen befolyásolta a nemzetségek, családok, egyének életét. A szamosújvári örménység külföldi összeköttetéseit teljesen elvesztette a helytelen gazdaságpolitika miatt - el nem bírható exportvámok, szállítási költségek és nehézségek -, remény sem lehetett arra, hogy a piacokat visszaszerezhesse. Bécs, Prága, Porosz-Szilézia, Lengyelföld, Budapest-Kőbánya, az örmények által üzött exportkereskedelem központjai voltak. Az első s talán a legmélyebben bántó csapás volt ez. A végzet dolga volt s ehhez járult, hogy a határtalan állami beavatkozás folytán máról-holnapra az örmény bér-
lők a bérterületüket is elvesztették. A gyűjtőhelyül szolgáló, magántulajdont képező ezerholdas legelőterületeket még a kisajátítási eljárás előtt az erőszak jogán, a falvak népe szállja meg. E megszállást az államhatalom később szentesíti. A szamosújvári örmény egyházmegyének - dacára annak, hogy törvény szerint 100-200 kat. hold művelhető területhez volt joga -, dacára a konkordátum-törvénynek s az ebben biztosított jogutódlásnak, a fiú- és leány- árvaintézetnek s a szegényháznak földbirtokai vesznek el a tulajdonosaikra nézve, az agrárreform folytán. Megdermedt a kereskedelmi élet. Virágzó örmény közvetítő és termelő telepek semmisülnek meg. A **Bárány-, László-, Papp-** családok sorsát pecsételi meg az idő. Majdnem tízezer kat. hold területű földbirtokot sajátítottak ki e családoktól, aránytalanul többet, mint Szamos-megye román családaitól. *Gyulatelke, Szamosjenő, Ormány, Nagyiklód, Kiscég, Kérő, Aranyos-medgyes, Kisszék* községek határain gyorsan, nagyon gyorsan végrehajtották a földbirtokreformot. Radikálisan! Kisajátítottak legelőterületeket, dacára, hogy ezek védelmét a törvény bizonyos mértékben biztosította s az örmény nemzetség fel sem ocsúdhatott, pár hónap alatt mintagazdaságok cseréltek gazdát. Fel kellett oszlatni ménest, marhagulyát, el kellett kótyavetyélni mangalica-fajta nyájsertés csordákat s ahol egykor a jogbiztonságban megnyugvás honolt, a szomorúságok, a gondok lettek úrrá. A végzet pallósa suhanásában az ártatlan örmény családokat érintette a legfájóbban.

* *

Az örménység szomorú s egyben vigasztalan helyzetbe jut. Anélkül, hogy az államhatalom egyházi szempontból, mint törvényhozó, a kérdést megoldotta volna, az egykor igen gazdag örmény egyház pár hónap alatt szegénnyé lett.

Alapítványi vagyonok fölött ítélte az idő, s mi végtelen szomorúsággal látjuk egy kiválóságában nagy nemzetségnek elkallódását, mely úgy egyházában, mint a köz- és kereskedelmi életben elvárhatta volna az államhatalom igazságtevését. Ez a jog és erkölcs szerint kötelesség lett volna. E nemzetség nem kívánt mást, s nem kíván mást, mint az egyház szempontjából a jogutódlás alapján a konkordátum-törvény végrehajtását.

* *

Az örménység elei 1672-ben települnek Erdély földjén. Törökidő után a kereskedelmi élet fellendítésével nagyban hozzájárulnak a közigazgatási élet fellendítéséhez. Azóta szépen ívelő haladásban gyarapodnak. Volt idő, amikor Szamosújvárt az örmények lélekszáma a háromezret is túlhaladta, ma e lélekszám alig éri el a hétszázat. Fölépítik az örmény monumentális székesegyházat, mely úgy is, mint történelmi műemlék, úgy is, mint gyönyörű alkotás, még napjainkban is feltűnést kelt. Jótékony s a maguk nemében egyedülálló intézmények létesülnek alapítványi vagyonokból. Fiú-, leány-árvaintézete páratlan az országban, mindkét nembeli örmény eredetű iskolakötelesek befogadására. Az elaggott és elszegényedett örményeknek a Karácsonyi család által létesített szegényház ad otthont és ételmezt.

* *

Szamosújvárt minden épület, talán mondhatjuk úgy is, minden kő az örménység szép múltjáról beszél. E szép múlt fölött elmerenghetünk a szőke Szamos partján épült örmény városban, az erdélyi örménység fővárosában.

*A szerző Szamosújváron élt.
(Megjelent az Ellenzék 1933. augusztus 20-i számában)*

* * *

Megnyílt a Semiramis - örmény babkávészó

Az elmúlt héten megnyílt a **Semiramis**, az első örmény babkávészó Budapesten. Többféle frissen pörkölt Arabica kávé kapható a világ minden tájáról! A kávészemeket három módon pörkölik, hogy tökéletes ízű, aromájú kávé főzzenek a kávé élvezőinek.

1. A Világos színű **bécsi pörkölés** a reggeli tejeskávé elkészítésénél nélkülözhetetlen.

2. A sötétebb színű **francia pörkölés** a napi forró ital alapja.

3. A legsötétebb színű **olasz pörkölés** az „igazi kávé”, az ital szenvedélyes ízét hozza felszínre.

A Semiramis kávé különleges minősége, választéka, friss napi pörkölése garantálja, hogy Ön mindig kiváló kávéval rendelkezik! Térjen be a Semiramis babkávézóba!

Cím: Budapest, V. Régiposta u. 7-9. Telefon: 1/266-7314

* * *

Wertán Zsoltné

Czárán Gyula 100 éve költözött az Úr szeretetébe

Czárán Gyula csodálta, szerette a természetet. Bejárta Európa legszebb részeit, kivált az Alpokat. Svájci mintára, főleg birtokai jövedelméből, de az Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE) támogatásával is sziklalépcsőket vágatott, szurdok létrákat emeltetett és jelzett turista-utakat létesített, összesen 664 km hosszon, a Bihar hegységben. Barlangokat tárt fel stb. Egy-egy terület látnivalóit „körutak” formájában tárta a turisták elé.

A később ismerttetendő *Czárán Gyula Emlékkönyv* megragadó szövegének sok idézetéből íme néhány, Dr Szádeczky Gyula tollából: „A természetnek szokatlanul nagyméretű tárgyai, aminő egy hatalmas víz-esés, katlan, földalatti teremsor stb. paránságunk, gyengeségünk érzetét kelti fel bennünk, megfélemlítenek. Ezért, amikor Czárán ilyeneket mutat, mindig elvezet szép kilátóhelyekre is, ahol lelkünk felemelkedik, gondolatunk szárnyakat kap, ahol önérzetünket, bátorságunkat visszanyerjük. Az ő körútjai rendszeresen a megismert imponáló, megfélemlítő természeti jelenségek legyőzésével végződnek. Akadályt nem ismerő merész kivitelben rejlik az ő turista alkotásainak nagysága. Valóságos hősköltemények ezek a maguk nevében.”

A Meleg-Szamos forrás vidékének múzeumi, vagy ahogy Czárán mondja, „bazári” zsúfoltsága tárházában a legváltozatosabb és legromantikusabb térképekben, gyönyörködhattunk... Az EKE „Erdély” című lapjában egy beszámolóban olvasható: „Kényelmes gyalogjárók, hidak, karfák, lépcsők könnyítik meg a turistáskodást. Ezek között a leginpozásabb alkotás az a lépcső, mely a 'Moloch torka' nevű, sziklahasadékba vezet, melynek végére épített teraszról gyönyörű vízesést szemlélhetünk. Ez az egyetlen alkotás három hónapi munkába került, melegen szakadatlan 12 munkás dolgozott, Czárán Gyula személyes felügyeletével és részvételével...”

Nyolc kilométer utat, 5 hidat, párszáz méter víz fölé épített hídlást és létrát épített itt Czárán az EKE 400 forintos „segélyéből”... Az EKE Műszaki Bizottság 1900 évi egyik ülésén a következő szavak hangzottak el: „Ezen páratlan bőkezűséggel szemben bizottságunk egyszerű köszönete nem elégséges... Az ő munkássága egész turista egyesületet képvisel és annak áldásos közhasznú munkáját egyedül végzi.” (Tiszteletbeli EKE tag lett, noha tagsága 1895-től már megvolt.) Menyházán a díszoklevél átadásakor Melitskó Frigyes MÁV főmérnök, az EKE turista osztályának elnöke mondotta: „Egyesületünk önmagát tisztelte meg, midőn Téged tiszteletbeli tagjává megválasztott, hiszen azzal a maga részére tett kedvező bizonyítást, azon későbbi nemzedékek elébe, kik benned turista-ügyünk legnagyobb úttörőjét, fejlesztőjét felismerni és tisztelni fogják...”

Czárán így válaszolt: „Sokáig dolgoztam én anélkül, hogy valaki komolyan vette volna munkámat, s hogy ennek valami jelentőséget, fontosságot, hasznot tulajdonítottak volna. Ez EKE volt az első, aki észrevette, figyelme tárgyává tette, megértette, méltányolni kezdte, elismerésben s hathatós erkölcsi és anyagi támogatásban részesítette. Midőn ezt láttam, csak akkor - és csak ettől fogva kezdtem először érezni, hogy nem dolgoztam hiába, hogy nem végeztem haszontalan munkát, hanem hogy az: hézagot pótol. Friss erőt fogok meríteni a zászló alatt, melyre kedves hegyeink természeti szépségeinek felkutatása, megismertetése és művelése van felírva.”

A Galbina szurdokvölgyét a „Galbináriát” Czárán Gyula részletesen leírja turista kalauzában: „A Galbina forrásvidéke az, amelyre talán a hegység legfőbb érdeke összpontosul: ez mondhatni gócpontja az egész Bihar legkiválóbb s megragadóbb nevezetességeinek.

A Csodavárat s környékét is ide lehet tulajdonképpen számítani, minthogy az ott eltűnő vizek a Porcika hegyláncot aláaknázva, a Galbina-Izbuk kitörésében, a Galbina eredetében jönnek ismét napvilágra. De ezenkívül maga ezen kitöréseknek környéke oly pazar sorozatát rejt a rendkívüli, megkapó szebbnél-szebb természeti tüneményeknek, melyekhez fogható a képek arányaira és imponáló hatalmára, az öster-mészet közvetlenségével ható erejére, elevenségére, festői bájaira s főleg sokoldalúsága - és gazdag vál-

tozatosságára nézve - ily kis területen mintegy Természeti Album gyanánt összeállítva s elhelyezve, a hegységben máshol alig található.

A barlangokba be s abból kitörő vizesések, eltűnő, s előbukkanó patakok bújosdi játéka, vízi tunellek, klammok, várudvarok, s a meredélyek fölébe helyezett sziklabálványok, a magasba felnyúló sziklagádorok, portálék, cseppkő és jégbarlangok, virágszőnyeggel bevont rétek, mélyre bevágott, szűk sötét sziklafolyosók s szakadékok és az egész táj alakulását megmagyarázó, pompáját egyszerre feltáró kilátási pontok: szóval feltalálható itt minden, amivel egy hegység a természetbarátot magához vonzani képes."

Nem fontos feltétlenül több ízelítő *Fancsali János* könyvéből, akit érdekel, kezébe veszi a könyvet, le sem lehet tenni.

Az áprilisi Fővárosi Örmény Klubnapon, amikor a beköszöntőt tartottam Czárán Gyula munkásságáról, jól jött egy ajándéknak ható pillanat, amint helyemet elfoglaltam.

Egy előkelő öltözékű kedves hölgy nyújtotta felém kezét: „Köszönöm, hogy ilyen szép szavakkal méltatta elhunyt oldalági rokonom életművét, **seprősi Czárán Mariann** vagyok. Mondatai nagyon jól estek szívemnek." Hát ki tagadhatja még ezután, hogy vannak a hétköznapokban is csodák.

Lászlóffy Aladár Kossuth-díjas írónk a tőle mindig tapasztalt kedves, veretes mondatokkal szólt Czárán Gyula nagyszabású, önzetlen életművéről és Fancsali János „*Czárán Gyula Emlékkönyvéről*." Elmondta, hogy a budaörsi örmények elnöke a legtermékenyebb honi örmény szakíró, hiszen az általa szerkesztett illetve írt, adaptált „Magyar-Örmény Könyvtár" sorozatban ez a 14. kötet, mely személyesen is egy hálás témát feldolgozó igen kiváló mű.

Szóhoz jutott a szerző is, aki mint mondta: 1963 óta személyesen is járja a Czárán utakat, ő is „bihargó". A szót Czárán Gyula álmodta meg a csavargó szavunk mintájára. Sokat irodalmazott és bárki, akihez fordult, a legmesszemenőbben segített. Sok igen értékes közlést kapott. Talán külön kiemelné Mátyás Csabát, Mátyás Vilmos fiát, aki édesapja egész hagyatékát rendelkezésére bocsátotta. Immár hatodik éve dolgozott ezen a könyvön, már előtte sem nagyon tudott nyugodni (ezt úgy szokták hívni, hogy gyűjtő- és íráskényszer), vagyis a téma kérette magát.

A szerző a Terézvárosi Örmény Önkormányzat elnöke

* * *

Köszönetnyilvánítás

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület hálásan megköszöni az Egyesületnek juttatott alábbi adományokat: **Dr. Horváth Dénes** 3.000 Ft, **Tüzes László** 5.000 Ft, **Rózsáné Zabulik Imola** 13.000 Ft, **Czárán Mariann** 2.000 Ft, **Sedlmayer Ella** 10.000 Ft, **Vákár László** 10.000 Ft, valamint az Abkarovits és Csulak család 35.000 Ft (**Dr. Abkarovits Géza**, **Dr. Abkarovits József**, **Dr. Schandl Károly és felesége Abkarovits Katalin**, **Dr. Csulak Levente és felesége Begidsán Gizella**). **Dr. Kegyes-Brassai Csaba** 7.000 Ft céladományát is megköszönjük, továbbítjuk a megnevezett Pro Armenia Alapítványnak Szamosújvárra.

Dr. Issekutz Sarolta elnök

* * *

„Ha meg akarjátok változtatni a világot,
előbb a gondolataitokat kell megváltoztatni."

„ Töltsd be jobban a helyet, ahová tétettél,
és az Úr megnyitja előtted az utat."

* * *

Felhívás

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Püspöki Hivatala – Nagyvárad

Isten segedelmével a nagyvárad-rogeriuszi református templom pompás orgonához jut. Az új templomnak még nincs igazi hangszere, és évszázados tradíciókat ápolunk azzal, hogy olyan orgonát állítunk Nagyváradon, amelyen a legméltóbb módon lehet megszólaltatni az európai orgona irodalom legszebb al-

kötésait, hiszen városunk jeles egyházzeneszei között *Michael Haydn* és *Karl von Dittersdorf* is számontartjuk...

A megépítendő orgona Finnországból kerül Nagyváradra. A világszínvonalon álló finn orgonaépítészet produktuma - a szóban forgó hangszer - 1966-ban épült, de néhány évvel ezelőtt teljesen felújították. Erdély orgonái között egyedinek számít majd ez a hangszer, amennyiben ez az első orgona, melynek spanyol trombita regisztere is van...

A vételárat Egyházkerületünk részben már kifizette, illetve a tavasz végéig teljesen kiegyenlíti. Ez azonban csak a költségek egy részét jelenti. A helyszínen szét kell szedni ezt a bonyolult szerkezetet, gondosan be kell csomagolni, majd Nagyváradra kell szállítani. Ezután a templomban felállítani, intonálni és hangolni. Önmagában ez a munka négy szakember több, mint három hónapos munkáját jelenti. Ez sok pénzbe kerül. Ehhez kérem segítségét! Ha áldozni tud és áldozni akar erre a célra, azt a következő bank-számlán teheti meg:

HUF 10700330 - 25437504 - 51100005

(átutalás kísérőszövege: orgona)

Bank neve: CIB Bank

Kedvezményezett: Erdélyi Gyülekezet, Budapest

Mindazok nevét, akik ötvenezer forintot, vagy ennél nagyobb összeget tudnak áldozni e célra, az orgonán elhelyezett emléktáblán örökítjük meg. Valamennyi adakozó nevét, illetve adományát egyházi lapjainkban is megjelentetjük.

...Isten gazdag áldását kérve, szeretettel üdvözli:

Nagyvárad, 2005. február 5.

Tőkés László püspök

* * *

Szomorújelentés

2006. március 26-án 76 éves korában váratlanul elhunyt

Guttmann József

közösségi tagunk,

aki az Egyesület megalakulása óta hűséges volt hozzánk.

A márciusi klubesten még velünk volt, sőt adományt is adott Egyesületünk javára.

Bizakodva közösen terveztük a jövőt. De nem így gondoltuk, Józsi.

Emlékedet szeretettel megőrizzük.

M

* * *

Olvasóink írják

Keresztes Gyula

(Marosvásárhelyről)

Néhai Vákár Tibor építészmérnökkel hosszú évek során baráti kapcsolatban voltam. Építészeti és alkotóművészeti munkásságával kapcsolatosan sok levelét, stb. őrzöm. Mint gyergyószentmiklósi örmény elismert személyiség, építész és grafikus. Ha valaki foglalkozik Vákár Tibor művészetének ismertetésével, szívesen rendelkezésére adnám az összegyűjtött anyagot (levél, katalógus, meghívó, vázlatok).

* * *

Vásárhelyi Irén

ny. tanítónő Nagyenyedről

A Sáska családból Enyeden csak *dr. Sáska Antonella* lakik. *Sáska József* özvegye. Felvettem vele a kapcsolatot, azt mondta, nem tud róla, hogy a család tagjai örmények lettek volna.

Ami a *Bogdánffy* családot illeti, csak nagyon gyéren emlékszem rájuk. Még diák voltam, mikor kényszerlakhely következtében Tordáról Enyedre jöttek és nálunk laktak. A családfő, Laci bácsi (ha jól emlékszem) hátgerinc sorvadásban szenvedett. Mindig egy karosszékben ült. Kedves, hangulatos öreg úr volt. A felesége nevére nem emlékszem, nagyon szerény kedves öreg hölgy volt, aki odaadóan gondozta férjét és öt fiát. A fiúk alkalmi munkából tartották fenn magukat. Csaba valahol Dés körül dolgozott, onnan járt

haza Enyedre. Rövid ideig éltek itt, úgy tudom - saját kérelmükre - visszamehettek Tordára, előző kényszer-lakhelyükre.

Örmény származású enyediről csak *Orbán Imre* matematika tanárról, testvéréről Jánosról tudok, de mind két család utódai eltávoztak Enyedről, nem tudtam felvenni velük a kapcsolatot.

* * *

Vikol Erzsébet

ny. tanárnő Kézdivásárhelyről

A „Füzetek” egy példányát minden hónapban megkapom *Incze László* tanár úrtól, és azt népes családuknak, valamint „örmény” rokonaink élvezettel olvassák. Nagyon köszönöm, hogy mi is részesei lehetünk ennek a lelki feltöltődésnek.

Édesapám, *Vikol Kálmán* zenetanár kolozsvári születésű volt, 1941-ben került a Nagy Mózes Katolikus Státus Gimnáziumhoz, itt alapított családot. Hatan vagyunk testvérek.

Baby néni nekrológjához, ill. életéhez annyi hozzáfűzni valóm lenne, hogy Baby néni húga *Balogh Katalin* tanítónő volt a bérma-keresztanyám, és *Balogh Gabriella* tanárnő az öcsémé. Ők voltak nagynénjei néhai *Zárug Gyöngyikének*, akinek életrajzát közreadtuk könyv alakban, Hajdó István gyergyószentmiklósi főesperes úr segítségével...

Ha valamiben segíthetek, igen szívesen megteszem, ami erőmből telik. Nagy szeretettel és hálával köszöntöm a lap minden munkatársát, erőt, egészséget kívánok, és munkájukra Isten áldását!

* * *

***Kedves barátaim,
egykori és mai szamosújváriak, barátok, ismerősök, ismeretlenek,
mindenki, aki szívén tud viselni egy felemelő gondolatot!***

Majdnem úgy kezdtem a levelem, hogy kedves *Galgóczi* és *Monosesz Olgi*, *Esztegár Jancsi*, *Laping Miki* és *Szekeres Gyuri*. Közben rájöttem, hogy mindenkire fordulok, aki ismerte egykori kedves osztályfőnökünket - ***Sütő Györgyöt***.

Az ősszel, honvágyamat kezelni otthon jártam. Két nagy öröm ért, róluk sokat gondolkoztam. Az első: egykori kedves osztályfőnökünkről - Sütő Györgyről utcát neveztek el. Sétáltam a városban és a temetőben, gondolatban beszélgettem mindenkivel, mert az utcák, a kövek, a házak mind-mind ismerősként köszöntöttek, szóltak hozzám, becéztek, mint egyszer régen. Egy gondolattal és tele új energiákkal indultam vissza, a messzi távolba.

A gondolat azóta is él, egy múlt heti beszélgetéskor kapott teljes mértékű körvonalat: szerkesszünk könyvet mindenki által megírt élményekből osztályfőnökünkről. Ebben a könyvben, mi az első osztálynak hallgatói íránk meg az első fejezetet. Mindenki hozzájárulhatna: fotóval, akár néhány sornyi személyes emlékekkel vagy akár több oldalas visszaemlékezéssel. Utána jönnének, az egykori osztálytársak, ismerősök, barátok gondolatai. A harmadik fejezet a következő évfolyamok diákjainak emlékeként állna össze. Sokat gondolkoztam, mi volna a jó csattanó: a negyedik fejezetet a Sütő család élő tagjai írják. A kéziratot egykori osztályunk lelki egyensúlyát jelentő két Olgi gyűjtene egybe, én vállalom a szerkesztés munkáját.

A második: oly jó volt beszélgetni - Tarisznyás Csillával, az ő hatalmas alkotásáról, az újraindított Arméniáról. Előfizettem, és úgy jöttem vissza, hogy mindenkit erre fogok buzdítani.

Kérlek benneteket, karoljátok fel mindkét ügyet, fogjunk össze!

Kegyec Csaba

Címem: Dr. Kegyec Csaba, 9023 Győr, Kodály Zoltán u. 39 I/3.,

E-mail cím: kegyecs@freemail.hu

* * *

*„Kétféle ember van, az egyiket lesújtja,
a másikat felemeli a sorscsapás.”*

„Szolgálat útján lesz a szabadság teljesebb.”

* * *

1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (kétszer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelemadónk 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Nyolc éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik, hogy működésünk anyagi nehézségeit részben megoldjuk. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdettől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetnek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitásörzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk.

Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre - ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak - az utókornak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevalláskor az APEH által mellékelte, (vagy Ön által kért) rendelkező nyilatkozatot kitöltenie:

A kedvezményezett **adószáma:**

18085590-1-41

A kedvezményezett **neve:**

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyúttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a Magyar Katolikus Egyházat, amelynek részegyháza a magyararhoni, történelmi örménység Örmény Szerartású Római Katolikus Egyháza. Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma!

Ezért javasoljuk, hogy másik rendelkezési lapján tüntesse fel kedvezményezettként a

Magyar Katolikus Egyházat,
amelynek technikai száma: **0011**

A rendelkező nyilatkozatot tegye külön-külön egy-egy szokásos, szabványméretű borítékba és zárja le. Írja a borítékra a saját nevét, lakcímét és adóazonosító jelét, majd a lezárt borítékokat mellékelje az adóbevallásához.

Köszönjük, hogy gondol ránk!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

* * *

Pünkösdre készülve

Idén: 2006. június 4.

A Húsvét utáni ötvenedik nap, amely eredetileg aratási hálaadó ünnep volt. A Keresztények a Szentlélek eljövetelét és a keresztény egyház születését ünneplik ezen a napon. Az Apostolok cselekedetei elbeszélése felidézi az esemény emlékét és a kereszténység kezdeteinek lelkesedését. A Feltámadott megígérte az apostoloknak: a Szentlelket "kiárasztom rátok, akit Atyám megígért". Jézus úgy rendelkezett, hogy ne hagyják el Jeruzsálemet, hanem várnak az Atya ígéretére. Mert - ahogy mondta - "János csak vízzel keresztelt, de ti néhány nap múlva a Szentlélekkel fogtok megkeresztelkedni." Pünkösd-

kor a maga teljességében megnyilvánul a Szentháromság. A szél és tűz (lángnyelvek) az Isten jelenlétének jelei, és a Léleké is, aki beavat és magával ragad.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a pénzadományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. Telefon: 201-1011, fax/tel.: 201-2401 Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja az Országos Örmény Önkormányzat és
a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(Budapest, 1054 Akadémia u. 1. IV. emelet 426, telefon: 332-1791)

e-mail: fovarosiormeny@startadsl.hu; fovarosiormenyonkorm@startadsl.hu

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: Frigyesy Ágnes

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia, Dobó Attila

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.

